

Handläggare
Karolina Hellberg
Telefon: 08 508 25 471

Till
Socialnämnden
2019-10-22

Rapport om skolsociala team hösten 2019

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner socialförvaltningens rapport om skolsociala team hösten 2019.
2. Socialnämnden överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna för kännedom

Lena Lundström Stoltz
förvaltningschef

Gunilla Ekstrand
avdelningschef

Sammanfattning

Pilotprojektet samverkan skola socialtjänst (PPSS) startade 2013 i syfte att arbeta fram och utveckla metoder för att alla elever i ytterstaden ska lämna årskurs 9 med gymnasiebehörighet. I budget 2017 bestämdes att det arbete som hittills bedrivits i olika pilotprojekt för att utveckla samverkan mellan skola och socialtjänst skulle förberedas för övergång till permanent verksamhet. I budget 2018 fick socialnämnden och utbildningsnämnden i samråd med berörda stadsdelsnämnder och kommunstyrelsen i uppdrag att utarbeta en modell för skolsociala stödteam. Ett ramverk för arbete med skolsociala team arbetades fram. Modellen bygger på lärdomar från de pilotprojekt för samverkan mellan skola och socialtjänst som drivits de senaste åren. Syftet med skolsociala team är att minska skolfrånvaro, öka målluppfyllelsen och andelen gymnasiebehöriga. Denna rapport visar att samverkansarbete i form av skolsociala team är komplext men viktigt. Elever med upprepad eller längre frånvaro riskerar ett framtida utanförskap och för att komma tillrätta med problematiken ställs stora krav på fungerande samverkansstrukturer och samordning av insatser. Under hösten 2019 pågår arbete med att revidera ramverket för att skapa en större tydlighet och likställighet. FoU kommer att avsätta CUM-medel för en utvärdering av skolsociala team. Utvärderingen kommer bidra med värdefull information om hur arbetet med skolsociala team kan

bli än mer effektivt samt vilka metoder och arbetssätt som borde spridas vidare.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner rapporten Skolsociala team 2019.

Bakgrund

Forskning visar att när elever kan tillgodogöra sig sin grundskoleutbildning och fullgöra sin skolgång med fullständiga betyg ökar det chansen till vidare utbildning och etablering på arbetsmarknaden. En lyckad skolgång skyddar mot psykisk ohälsa längre fram i livet och mot olika former av sociala problem som till exempel kriminalitet, missbruk och utanförskap.¹ År 2018 var 17,3 procent av eleverna i årskurs nio i Sverige inte behöriga till ett nationellt gymnasieprogram.² Många av de elever som inte blir behöriga har haft problem med omfattande frånvaro.³

Omfattande och problematisk skolfrånvaro innebär ofta att eleven har sammansatta behov som behöver mötas av flera aktörer samtidigt. Samverkan mellan myndigheter, verksamheter och olika aktörer kan därför vara avgörande i arbetet med att minska skolfrånvaro och öka måluppfyllelsen. Det ställer krav på att professionella kan arbeta tillsammans för att uppnå bästa resultat.⁴ Myndigheter har en allmän lagstadgad skyldighet att samverka med stöd av 6 §, förvaltningslagen. De har en särskild skyldighet att samverka i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa, vilket regleras i lagstiftningen för polis, förskola och skola, socialtjänst samt hälso- och sjukvård. Att samverka kan dock vara svårt och initialt kräva en del resurser innan de förväntade effekterna är synliga.

I ett arbete för att få alla elever att vara i skolan behöver insatser ske på olika nivåer:

Nivå 1: Närvarofrämjande insatser riktar sig till alla elever. Det handlar om att skapa ett gott skolklimat där elever känner sig trygga, mår bra och trivs i skolan.

---

¹ Childs & Grooms, A.A. (2018). Improving school attendance through collaboration: A catalyst for community involvement and change. Journal of education for students placed at risk. DOI: 10.1080/10824669.2018.1439751

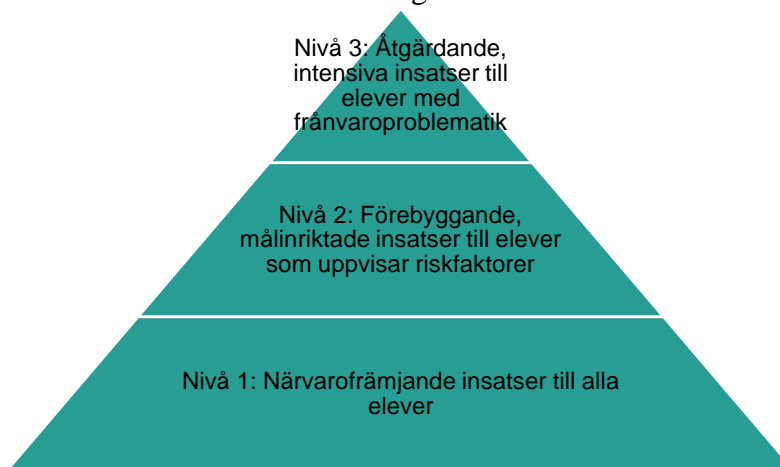
² Skolverket (2019). Grundskolan – slutbetyg årskurs 9 läsåret 2017/2018, Skolverkets statistik (Siris 2019).

³ Skolinspektionen. (2016). Omfattande ogiltig frånvaro i Sveriges grundskolor.

⁴ SOU 2016:94. Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera. Betänkande av Att vända frånvaro till närvaro – en utredning om problematisk elevfrånvaro.

Nivå 2: Förebyggande, målinriktade insatser sätts in för elever som uppvisar ett riskbeteende eller som tillhör en riskgrupp. Det kan innebära extra stöd och anpassningar, både fysiska, sociala och organisatoriska, samverkan med externa aktörer och stöd till föräldrar.

Nivå 3: Insatser på nivå tre riktas mot de som har en större problematik med frånvaro och har insatserna på nivå ett och två lyckats är förhoppningen att inga elever ska hamna här. Nivå tre kräver ofta samverkan mellan flera professioner, individuellt anpassade insatser och ett än mer nära samarbete med vårdnadshavare än under de tidigare nivåerna.

År 2013 startade "Pilotprojekt samverkan skola och socialtjänst" (PPSS) i åtta stadsdelsförvaltningar⁵ i Stockholms stad. Syftet med projektet var att hitta metoder för att kunna stödja barn och unga i att få ökad skolnärvaro, ökad måluppfyllelse och att fler skulle ha behörighet till gymnasiet när de gick ut årskurs 9. Arbetet i projektet var baserat på multidisciplinära team som antogs öka möjligheterna att tillgodose de olika behov man möter hos ett barn samt möjliggöra att insatserna blev samordnade och målinriktade. Med bakgrund av de samlade erfarenheterna som gjordes under de tre åren med PPSS fortsatte arbetet men kallades från 2018 för skolsociala team och finns i sju stadsdelsförvaltningar i ytterstaden. De skolsociala teamen jobbar på alla de tre nivåerna beskrivna ovan.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelning för stadsövergripande sociala frågor. Utbildningsförvaltningen har tagit del av ärendet och godkänt det. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 16

oktober 2019. Funktionshinderrådet har haft möjlighet att behandla ärendet den 17 oktober 2019.

Ärendet

I Stockholms stads budget för 2019 står att socialnämnden ska ha en samordnande och styrande roll tillsammans med utbildningsnämnden i stadsdelsnämndernas arbete med skolsociala team med särskilt fokus på ökad skolnärvaro och bättre skolresultat i utvalda grundskolor i ytterstaden för barn som riskerar att fara illa. Stadsdelsnämnderna ska prioritera och aktivt delta i ledningen av arbetet med skolsociala team under samordning av socialnämnden och utbildningsnämnden. Utbildningsnämnden ska utveckla, tillsammans med socialnämnden och i samarbete med stadsdelsnämnderna, arbetet med skolsociala team med särskilt fokus på ökad skolnärvaro och bättre skolresultat i utvalda grundskolor i ytterstaden för barn som riskerar att fara illa.

Under 2019 arbetar sju stadsdelar i Stockholms stad med skolsociala team: Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Skärholmen och Spånga-Tensta

Organisation

För det stadsövergripande arbetet med skolsociala team finns en styrande samverkansgrupp som träffas cirka fyra gånger per år. I den styrande samverkansgruppen sitter grundskoledirektören, grundskoleavdelningens stabschef, avdelningschefen för stadsövergripande avdelningen på socialförvaltningen, enhetschefen för kompetenscenter barn och unga på socialförvaltningen samt avdelningschefer från fyra stadsdelar och grundskolechefer. Syftet med den styrande samverkansgruppen är att den ska driva frågor gällande skolsociala team framåt med likvärdighet utifrån ramverket. I gruppen kan gemensamma utmaningar och framgångsfaktorer lyftas för att åtgärdas och underlätta utvecklingsarbetet.

Alla stadsdelar har eller har påbörjat ett arbete med att koppla de skolsociala teamen till organisationen för BUS⁶. I flera stadsdelar finns en arbetsgrupp, organiserad under BUS styrgrupp, som kan fatta beslut i de flesta för stadsdelen övergripande frågor gällande skolsociala team.

---

⁶ Kommunerna i Stockholms län och Region Stockholm har en gemensam överenskommelse gällande samverkan kring barn i behov av särskilt stöd, BUS. Syftet med överenskommelsen är att utveckla och förbättra samverkansstrukturer mellan kommunens och hälso- och sjukvårdens verksamheter.

Skolsociala team består av personal från skolan, vanligtvis kurator och/eller specialpedagog samt personal från socialtjänsten kallad skolsocionom. I en del stadsdelar är en skolsocionom stationerad på en skola medan andra stadsdelar har mobila skolsocionomerna som rör sig mellan flera skolor.

Ramverk

Det finns sedan 2017 ett ramverk för skolsociala team. Styrande samverkansgruppen för skolsociala team har beslutat att ramverket ska revideras under hösten 2019.

Målgrupp

Målgruppsdefinitionen i ramverket är följande: *Elever med skolgång i stadsdelsområdet i årskurs 4-9 och som har hög frånvaro eller anses ha påtaglig risk för ökad frånvaro och låg måluppfyllelse, eventuellt normbrytande beteende och riskerar att sakna behörighet till gymnasiet.*

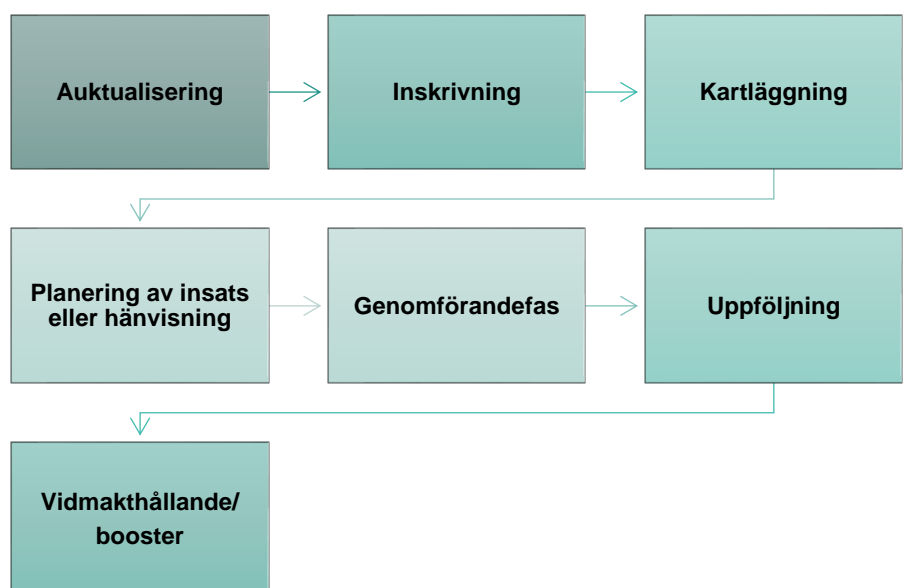
Målgruppsdefinitionen ska ses över under hösten 2019.

Urval

Var i skolans åtgärdstrappa en elev ska befinna sig för att bli inskriven i det skolsociala teamet, bedöms av skolan, i samråd med det skolsociala teamet med utgångspunkt i omständigheterna i det enskilda fallet.

Arbetsprocess

Arbetsprocesserna för de olika skolsociala teamen kan skilja sig åt men ser generellt sett ut enligt denna beskrivning:

Aktualisering och inskrivning

Om eleven uppfyller kriterier för att erbjudas stöd av skolsociala teamet informeras elev och vårdnadshavare och tackar de ja till stödet får de skriva under ett samtycke till informationsdelning.

Kartläggning

Inledningsvis samlas den dokumentation som finns om eleven in. Det kan handla om åtgärdsprogram, pedagogiska utredningar, anmälningar om kränkningar till huvudman, föräldrars dokumenterade synpunkter, eventuella anmälningar till Skolinspektionen, registrerad skolnärvaro, måluppfyllelse/betyg, dokumenterade anpassningar, IUP, klagomålshantering, tidigare socialtjänstutredningar och så vidare.

Det är önskvärt att kartläggningen genomförs tillsammans med vårdnadshavare och det enskilda barnet och utgår från följande faktorer:

- **Skolrelaterade faktorer** beskriver mobbning, socialt klimat, fysisk miljö/arbetsmiljö, den pedagogiska situationen, behov av stöd och anpassning m.m.
- **Individrelaterade faktorer** kan vara ångestproblematik, neuropsykiatriska funktionshinder och depression/nedstämdhet.
- **Familjrelaterade faktorer** handlar bland annat om föräldrars egna erfarenheter av skolan, förtroende, kommunikation och samspele mönster i familjen, praktiska möjligheter att stötta sitt barn
- **Ytterligare faktorer** beskriver till exempel kamratfaktorer, eventuella medicinska orsaker, tidigare insatser samt hinder och resurser.

Om skolan inte redan gjort en utredning görs den i samband med resterande kartläggning.

Planering av insats

Med utgångspunkt i kartläggningen görs en individuell handlingsplan för skolsociala teamets insatser runt eleven tillsammans med elev och vårdnadshavare. Ibland blir det vid kartläggningen tydligt att ett mer omfattande stöd behövs till familjen och då görs en ansökan eller anmälan till socialtjänstens mottagning. Vid behov av insatser från hälso- och sjukvården kan de bli aktuellt med en samordnad individuell plan (SIP).

Genomförandefas

Under genomförandefasen arbetar skolans och socialtjänstens utsedda medarbetare tillsammans med elev och vårdnadshavare

med utgångspunkt i den individuella handlingsplanen. Exempel på insatser är föräldraskapsstöd, individuellt eller i grupp, motiverade och stödjande samtal, samordning av insatser, relationsskapande arbete samt fysiska och sociala anpassningar.

Uppföljning

De i handlingsplanen överenskomna insatserna följs upp kontinuerligt.

Vidmakthållande

För att vidmakthålla en positiv utveckling även efter avslutad insats från skolsociala teamet kan en boosterträff bokas in några månader efter utskrivningen.

Uppföljning på aggregerad nivå

Stadsdelarna följer upp arbetet med skolsociala team på olika sätt och med olika indikatorer.

Forskning och utveckling i Stockholms stad (FoU) har nyligen beslutat att använda centrala utvecklingsmedel (CUM) för uppföljning av skolsociala teamens arbete. Det kan leda till en tydligare bild av vilka effekter ett arbete med skolsociala team har, vilka som är framgångsfaktorerna och vad som är värdefullt att sprida.

Fortsatt arbete

Socialförvaltningen och utbildningsförvaltningen jobbar under hösten 2019 tillsammans med stadsdelsförvaltningarna för att revidera ramverket med syftet att öka likvärdigheten, samsynen på vad ett skolsocialt team gör samt sprida framgångsrika metoder. I november 2019 kommer representanter för stadsdelarnas skolsociala team samlas vid en workshop och titta på gemensamma arbetsprocesser, arbetsdokument, framgångsfaktorer och utmaningar. Workshopen kommer vara värdefull för det fortsatta arbetet med att revidera ramverket.

Under hösten 2019 kommer en matris där olika parametrar i stadsdelarnas skolsociala arbete sammanställas på ett överskådligt sätt. Syftet är att tydliggöra likheter, olikheter, framgångsfaktorer och utmaningar för att på så sätt kunna inspireras av varandra till verksamhetsutveckling.

En resursinventering över stadsdelarnas öppna insatser kommer att sammanställas och skickas ut till stadsdelsförvaltningarna med syftet att synliggöra vilka verksamheter/aktiviteter/aktörer som kan komplettera de skolsociala teamen.

Resurser

Inför varje år söker stadsdelsförvaltningarna pengar från socialförvaltningen för att finansiera de skolsociala teamen. För år 2019 fördelades 11 800 000 kronor till stadsdelarna. Pengarna används till att betala mellan en och tre skolsocionomer per stadsdel.

Att stadsdelarna finansierar sina skolsociala team genom att söka pengar år till år påverkar personalomsättningen i de skolsociala teamen och gör att det inte går att planera långsiktigt för insatsen. Detta ser en del stadsdelar som en utmaning i arbetet med skolsociala team.

Jämställdhetsanalys

Det är fler flickor än pojkar som får godkända betyg i alla ämnen i årskurs nio och fler flickor än pojkar som uppnår gymnasiebehörighet.⁷ Förekomsten av sammanhängande frånvaro är i stort sett lika vanlig bland pojkar som bland flickor. Upprepad ströfrånvaro är dock något vanligare bland pojkar än bland flickor.⁸ Det finns därför anledning att belysa skillnader i skolprestationer och skolfrånvaro mellan könen och att genom kunskap och åtgärder försöka skapa goda förutsättningar för alla att lyckas i skolan, oavsett kön. Hittills har inte könsuppdelad statistik gällande elever i skolsociala teamen samlats in på en stadsövergripande nivå men i en ny uppföljningsstruktur bör det göras. På stadsdelsnivå finns det dock statistik om skolsociala teamens inskrivna elever uppdelat utifrån kön.

Förslag

Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner rapporten Skolsociala team 2019.

---

⁷ Skolverket (2019). Grundskolan – slutbetyg årskurs 9 läsåret 2017/2018, Skolverkets statistik (Siris 2019).

⁸ SOU 2016:94. Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera. Betänkande av Att vända frånvaro till närvaro – en utredning om problematisk elevfrånvaro.